

Krustziežu pāksteņu pangodiņš *Dasineura brassicae* (Winnertz) ziemas rapša sējumos.

Ingrīda Grantiņa

Ināra Turka

Latvijas Lauksaimniecības Universitāte, Augsnes un augu zinātņu institūts.

Adrese: Lielajā ielā 2, Jelgavā, LV-3001, Latvijā

E-pasts: Ingrida.grantina@lkc.lv

Latvijas klimatiskie apstākļi ir piemēroti rapša audzēšanai. Rapša sējplatībām Latvijā ir tendence ar katru gadu palielināties un to, ka platības tuvākajos gados vēl palielināsies, prognozē zinātnieki un ražotāji. 2009. gadā rapsis tika audzēts gandrīz 200 tūkst. ha. Tas kļūst par neatņemamu kultūraugu lielā vairumā saimniecību, bet Latvijā ļoti trūkst plašāku pētījumu par dažādiem tā audzēšanas aspektiem.

Pēdējos gados Latvijā novērojama arvien plašāka kaitēkļu invāzija, kas saistīta ar rapša platību palielināšanos un intensīvāku audzēšanu, kā arī klimatisko apstākļu izmaiņām. Valsts augu aizsardzības dienesta eksperti novērojuši, ka pēdējos gados vairāk nākas lietot insekticīdus rapša sējumos, kas rada papildus slodzi uz apkārtējo vidi. Vēl pāris gadus iepriekš rapša audzētāji kaitēkļu ierobežošanu spēja veikt ar vienu insekticīda smidzinājumu, šobrīd to veic divas un pat trīs reizes sezonā.

Līdz šim par vienu no galvenajiem ziemas rapša kaitēkļiem tika uzskatīts krustziežu spīdulis (*Meligethes aenus*), bet šobrīd pie ražu ietekmējošiem kaitēkļiem vēl var pieskaitīt krustziežu stublāju spradzi (*Psyllioides chrysocephala*), krustziežu stublāju un sēklu smecerniekus (*Ceutorhynchus* spp.) un arvien plašāk ziemas rapsī novērotu krustziežu pāksteņu pangodiņu (*Dasyneura brassicae*).

Krustziežu pāksteņu pangodiņš gadā attīsta 2-3 paaudzes, postošākās no tām ir pirmās divas (Alford et al., 1991). Pirmā paaudze sējumos ierodas siltā, saulainā, bez vēja laikā, kad gaisa temperatūra +13-15°C, rapša ziedēšanas sākumā un iedēj oliņas jaunos, tikko aizmetušos pāksteņos. (Evans K., Scarisbrick D., 2003). Otrā pangodiņa paaudze invadē pāksteņus, kad tos jau invadējis krustziežu pāksteņu smecernieks (*Ceutorhynchus obstrictus*). Tie pārtiek no sēklām un pāksteņa iekšapvalka, veicinot sēklu un pāksteņa priekšlaicīgu atmiršanu. Pākstenim atveroties kāpuri nonāk augsnē un iekūpojas, veidojot 1.4 – 2.1 mm garas kūniņas, 3 cm dziļumā. Kūniņas stadija ilgst 7 - 35 dienas. Daļa no nākošās paaudzes izlido īsi pirms ražas novākšanas, bet daļa paliek augsnē diapauzē līdz nākamā gada pavasarim. Diapauze var būt arī no 1 - 4 gadiem.¹

Vislielākie bojājumi ir mazos un šauros laukos, kuri robežojas ar laukmalām un grāvmalām.

Svarīgi ir izpētīt šī kaitēkļa bioloģiju Latvijā, lai varētu izstrādāt ieteikumus lauksaimniekiem to ierobežošanā. Rezultāti dos iespēju ekonomiski pamatot insekticīdu lietošanu un izdevīgumu. Iegūtie rezultāti nozīmīgi integrētās augu aizsardzības ieviešanai Latvijā, ko Eiropas Komisija prasa veikt līdz 2013.gadam.

Literatūra

Alford D.V., Cooper, D.A., Williams I.H.. Insect pests of oilseed rape. HGCA Oilseed Research Review N° 0S1. - London, 1991.- p.130.

Evans K., Scarisbrick D. (2003) Integrated insect pest management in oilseed rape crops in Europe. [skatīts 2009.g. 11.sept.] Pieejams: <http://www.sciencedirect.com/>

¹ <http://www.inra.fr/hyppz/RAVAGEUR/6dasbra.htm>: skatīts 12.03.2009.